

KRIKŠČIONIŲ SEKMINĖS:

SĄSAJOS SU ŽYDŲ TRADICIJA

Sekminių dieną Bažnyčios liturgija užsklendžia penkiasdešimt dienų trukusį Velykų laiką ir įveda į Šventosios Dvasios laiką. Kaip ir pirmieji apaštalai, ji kasmet laukia naujo Šventosios Dvasios išliejimo per liturginį Sekminių šventimą. Šis Dvasios dovanojimas Bažnyčioje tebesitęsia nuo pirmųjų Sekminių vis iš naujo skatindamas tikinčiųjų bendriją tapti misijine, nuolat grįžtančia prie pirmosios skelbimo formulės – kerigmos.

Krikščioniškų Sekminių (gr. *pentekoste* – „penkiasdešimtoji“ diena) prasmė giliai įleidusi šaknis Senojo Testamento Sekminių sampratoje, kuri amžių tėkmėje keitė savo pobūdį. Šiame straipsnyje bus siekiama trumpai aptarti, kokią įtaką *Apaštalų Darbų* knygos autoriui darė įvairios anuomentinio judaizmo koncepcijos ir koks įvyko šių koncepcijų pokytis Naujojo Testamento sampratoje.

Sekminės Senajame Testamente

Sekminės pirmuoju laikotarpiu žydų buvo švenčiamos pasibaigus septynioms savaitėms nuo pirmosios javų pėdo atnašos (Kun 23, 15). Ši šventė dar buvo vadinama „Pjūties šventė“ (Iš 23, 16), „Savaičių šventė“ (Iš 34, 22; Įst 16, 9–13) ir „Pirmienų šventė“ (Sk 28, 26). Žvelgiant į istorijos raidą, žydų tradicijoje ji patyrė evoliuciją. Ikitremtiniu laikotarpiu ji buvo švenčiama kaip agrarinė „Pjūties šventė“, o tremties į Babiloną ir potremtiniu laikotarpiu, ypač prasidėjus Naujojo Testamento epochai, ji buvo susieta su išganymo istorija ir tapo Sandoros su Dievu sudarymo ant Sinajaus kalno minėjimu¹.

¹ Plg. Delcor, M., art. *Fête de la Pentecôte*, dans supplément au Dictionnaire de la Bible 7 ; 1966, p. 865.

Pjūties šventė

Pati detaliausia žydiškų Sekminių apeiga randama Kunigų knygoje 23 skyriuje, kur Dievas per Mozę nustato įvairių švenčių apeigas ir metą. Pateikęs šabo dienos, Paschos ir Neraugintos duonos iškilmių minėjimo nuorodas, Viešpats nurodė švęsti pirmienų pėdo šventę tokiais žodžiais:

„Kai ateisite į kraštą, kurį jums duodu, ir nuimsite jo derlių, atnešite jūsų pjūties pirmienų pėdą kunigui. Jis pasiūbuos pėdą Viešpaties akivaizdoje, kad būtumėte jam mieli.“ (Kun 23, 10–11).

Po to Viešpats pateikė Sekminių šventės apeigą:

„O nuo dienos po šabo, nuo dienos, kurią atnešėte savo siūbuojamosios atnašos pėdą, atskaičiuokite septynetą savaitių. Jos turi būti pilnos: turite skaičiuoti ligi dienos po septintojo šabo – penkiasdešimt dienų. Tada atnešite Viešpačiui naujo derliaus javų atnašą. Atnešite iš savo gyvenviečių kaip siūbuojamąją atnašą du duonos kepalus, kiekvieną iš dviejų dešimtadalių efos. Jie turi būti iš geriausių miltų, kepti su raugu kaip pirmienos Viešpačiui. Drauge su duona atnašausi septynis sveikus mitulius avinėlius, vieną jautį iš bandos ir du avinus. [...] Tą pačią dieną paskelbsite iškilnę, švęsite sueigą ir nedirbsite savo tarnybos darbo.“ (Kun 23, 15–18; 21).

Iš šio teksto pasimato, kad pirmuoju šventimo laikotarpiu Sekminės, priešingai nei senosios gyvulių augintojų šventės (Velykos, Neraugintos duonos šventė ir Palapinių šventė), įgavusios istorinį pavidalą ir priskirtos ypatingiems išganymo istorijos epizodams, buvo tiesiog agrarinė „pjūties šventė“. Sykiu Sekminės Senajame Testamente buvo viena iš trijų „piligriminių švenčių“, kai kiekvienas izraelitas privalėjo keliauti į Jeruzalę, švęsti sueigą ir nedirbti savo tarnybos darbo (Kun 23, 21). Į ją, tiesa, sueidavo daug mažiau žmonių nei per kitas šventes. Mat ji truko tik vieną dieną Palestinoje (dvi Diasporoje), o Velykos ir Palapinių šventė tęsdavosi savaitę. Vis dėlto anuometinis istorikas Juozapas Flavijus liudija, kad Sekminių šventė, nors ir mažiau populiari, pritraukdavo daug žmonių. Juozapas priduria, kad žydai į šią šventę atvykdavo ne vien maldingumo vedami, bet ir tam, kad dalyvautų manifestacijose prieš Romos valdžią². Bet apskritai Sekminės buvo *džiaugsmo ir dėkojimo šventė* už visas Dievo geradarybes, ypač *už gerą derlių žemėje*, kurią davė Dievas savo tautai (Įst 16, 11).

Sandoros ir Įstatymo dovanojimo šventė

Priartėjus Naujojo Testamento epochai, Sekminės („penkiasdešimtoji“ diena) įgavo kitą pobūdį – ji jau susieta su Egzodo istorija. Kaip didžiosios agrarinės šventės – Velykos ir Palapinių šventė – buvo susietos su Išganymo istorijos momentais, taip ir Sekminių šventė tapo Sandoros su Dievu ant Sinajaus kalno minėjimu. Šioje vietoje kyla klausimas: kaip Sekminių dieną buvo galima švęsti Sandoros

² Plg. Juozapas Flavijus, „Žydų karas“, II, 3,1 ir „Prieš Judėjus“ XVII, 10, 2.

šventę? Vienas iš atsakymų yra toks: pagal Išėjimo knygą, izraelitai atėjo į Sinajaus dykumą trečio mėnesio pirmąją dieną (plg. Iš 19, 1), tai yra maždaug 50 dienų po išėjimo iš Egipto.

Sunku tiksliai nustatyti, kada įvyko šis pokytis, tačiau jis randamas *Jubiliejų knygoje* dar prieš prasidedant krikščioniškai erai. Tai buvo vienas iš pagrindinių Kumrano bendruomenės tekstų. Atrasta dešimt šio apokrifo ritinių. Vienas būdingiausių šios knygos bruožų yra būtent „Savaičių šventės“ jau vadinamos „Priesaikų švente“ samprata. Kai kurie egzegetai mano, kad šis pokytis galėjo įvykti todėl, kad hebrajų kalboje ištarmės „Savaičių šventė“ ir „Priesaikų šventė“ reiškiamos vienu žodžiu *shavuot* ir skiriasi tik tartimi³. Ši šventė pavadinta „Priesaikų šventė“, nes Sandora reikalauja priesaikos.

Jubiliejų knygoje „Priesaikų šventė“ aiškiai susieta su „Sandoros švente“ ir, autoriaus nuomone, yra pati svarbiausia šventė. Ji siekia pirmąją sandorą su Nojumi (*Jub VI, 17*), vėliau atnaujinta su Abraomu (*Jub XV, 2*), po to su Izaoku ir Jokūbu. Po Patriarchų užmiršta, ji vėl atstatyta ant Sinajaus kalno. Knygos tekstas patikslina, kad ši Sandora turėjo būti atnaujinta kasmet per „Savaičių šventę“ (*Jub VI, 17*). Dauguma šiandienų egzegetų mano, kad oficialusis judaizmas sutapatino Sekmines su Sandora tik po Jeruzalės Šventyklos sugriovimo (70 m. po Kr.). Kai aukojimo apeigos tapo negalimos, buvo atrasta nauja šventės prasmė, studijuojant Bibliją ir atsižvelgiant į kai kurias judaizmo sroves, kaip antai Kumrano bendruomenės tradiciją⁴.

Apibendrintai galima pasakyti, kad pradžioje buvusi agrarinė pjūties šventė, prasidėjus Naujojo Testamento epochai, kai kuriose judaizmo srovėse ir galbūt oficialiame judaizme Sekminės jau buvo laikomos *Įstatymo ir Izraelio Sandoros su Dievu švente*.

Sekminės Naujajame Testamente

Svarbiausias liudijimas Naujajame Testamente apie Sekmines randamas Apd 2:

„Atėjus Sekminių dienai, – rašo šv. Lukas, – visi mokiniai buvo drauge vienoje vietoje. Staiga iš dangaus pasigirdo ūžesys, tarsi pūstų smarkus vėjas. Jis pripildė visą namą, kur jie sėdėjo. Jiems pasirodė tarsi ugnies liežuviai, kurie pasidaliję nusileido ant kiekvieno iš jų. Visi pasidarė pilni Šventosios Dvasios ir pradėjo kalbėti kitomis kalbomis, kaip Dvasia jiems davė prabilti“ (Apd 2, 1–5)⁵.

Dauguma egzegetų mano, kad šis tekstas susijęs su Senojo Testamento Įstatymo ir Sandoros šventės tradicija, kuri aptinkama kaip tik Kumrano esenų bendruomenėje⁶. Atrastų šios bendruomenės rankraščių studijos rodo, jog egzistuoja glaudūs panašumai tarp esenų gyvenimo papročių ir

³ Plg. ten pat, p. 865. žr. taip pat R Deaut, „pentecôte et tradition juive“, in *biblica* 51, 1963, p. 23.

⁴ Plg. R. Deaut, „pentecôte et tradition juive“, in *biblica* 51, 1963, p. 30.

⁵ Naujame Testamente yra viso trys liudijimai apie Sekmines; kiti du susiję su šv. Pauliumi Apd 20, 16 ir 1 Kor 16, 8.

⁶ Plg. R. Deaut, *op. cit.*, p. 33.

Evangelijos pagal Luką epizodų, ypač Evangelijos pradžia apie Jėzaus vaikystę ir Apaštalų darbų pradžia. Ir Kumrano bendruomenėje, ir Luko tekstuose atrasti tokie bendri elementai kaip bendruomenės organizavimas, bendrojo gėrio sudėjimas į viena, krikštas, dvasinės meilės valgiai (agapės), Motiejaus išrinkimas, Stepono kalba, akcentavimas beveik tų pačių Senojo Testamento tekstų ir kt. Visiškai tikėtina, kad nemažai pirmųjų krikščionių atėjo iš Kumrano aplinkos. Iš Negyvosios jūros manuskriptų daroma išvada, kad Apaštalų darbai pateikia pirmosios krikščionių bendruomenės viziją, kuri daugeliu atžvilgių yra panaši į Kumrano „naujosios sandoros bendruomenę“⁷.

Naujasis Įstatymas

Kaip tik Kumrano bendruomenės įtakoje pirmieji krikščionys Sekminės suprato kaip Įstatymo šventę. Šioje vietoje pastebėtina labai svarbi detalė: iki IV a. krikščionių bendruomenės (ypač Palestinoje) Kristaus Žengimo į Dangų iškilnę šventę kartu su Sekminėmis lygiai 50 dienų po Velykų. Kristaus žengimas ir Šv. Dvasios atsiuntimas liturgiškai buvo suvienyta. Anot egzegeto Deauto, tai įvyko todėl, kad ankstyvoji Bažnyčia Kristaus žengimą į dangų suprato kaip Mozės kopimą į Sinajaus kalną. Mozė, kaip žinia, penkiasdešimtą dieną po Velykų užkopė į kalną paimti Dievo pirštu užrašytą Sandoros Įstatymo plokščių (plg. Iš 19, 1–3). Taip ir Jėzus žengė į dangų pas Tėvą ir atsiuntė savo mokiniams Šv. Dvasią, kuri jau yra naujas ir kartu vidinis Įstatymas⁸.

Krikščionių Sekminės suvokiamos kaip Įstatymo šventė, bet šįkart radikaliai pasikeitė pati Įstatymo samprata. Atsiųsdamas Dvasią, Jėzus davė naują ir galutinį Įstatymą. Šis Įstatymas įrašytas jau ne ant akmens plokščių, bet įdiegtas širdyje (plg. Ez 11, 19; 36, 26; Jer 31, 33). Tai nebe išorinis Įstatymas, bet Šventosios Dvasios – *Asmens* dovana, įrašyta gyvų širdžių plokštėse⁹ (plg. 2 Kor 3, 3). Todėl nenuostabu, kad Bažnyčios gyvenimas prasidėjo būtent Sekminių dieną. Tai naujosios Sandoros pradžia, naujojo Įstatymo paskelbimas, naujosios eschatologinės bendruomenės inauguracija. Jėzus tapo naujuoju Moze. Užkopęs pas Dievą, jis atsiuntė Šv. Dvasią – naująjį ir galutinį įstatymą.

Apibendrinimas

Pradžioje buvusi agrarinė „Savaičių šventė“, arba „Pjūties šventė“, prieš Naujojo Testamento epochą Sekminės žydų liturgijoje tapo Įstatymo dovanos, Apreiškimo ir Sandoros atnaujinimo švente. Šis pokytis reikėsi periferinėse judaizmo srovėse, ypač Kumrano bendruomenėje, o po Jeruzalės Šventyklos sugriovimo (70 m. po Kr.) tapo oficialaus judaizmo švente. Šios šventės koncepcija

⁷ Plg. ten pat. p. 34.

⁸ Ten pat. p. 32.

⁹ Apie naujojo įstatymo ir sekminių temą skaityti Lecuyer, J, *La Vie spirituelle*, mai 1953, p. 471–490.

atsispindi Naujojo Testamento raštuose, kurie daugiau ar mažiau patyrė Kumrano bendruomenės įtaką. Šitaip pirmieji krikščionių autoriai lygina Šventosios Dvasios dovaną su Įstatymo dovana ant Sinajaus kalno. Iš to pasimato, kad tarp žydiškų ir krikščioniškų Sekminių egzistuoja tam tikras tęstinumas ir sykiu gilus pokytis.

Apibendrinant tiksliau, galima pateikti Deauto išvadą. Jo manymu, Apaštalų darbų liudijimas sėmėsi įkvėpimo iš dviejų tradicijų. *Pirmoji* (ankstesnė už Apaštalų darbų knygos surašymą apie 65 m.) bus atėjusi iš atsivertusių žydų, kurie ir toliau šventė Sekmines pagal žydišką tradiciją, kuri jau nešė naują prasmę. *Antroji* tradicija priskirtina Luko bendruomenės krikščioniškai refleksijai. Ši bendruomenė bus apmaščiusi Šv. Dvasios atsiuntimo įvykį žydų patirties šviesoje ir sukabinusi abi tradicijas į vieną¹⁰.

Br. Lukas Skroblas OSB

Bibliografija

- Deaut, R. *Pentecôte et tradition juive*, in *biblica* 51, 1963.
- Delcor, M., art. *Fête de la Pentecôte*, dans supplément au Dictionnaire de la Bible 7 ; 1966.
- Juozapas Flavijus, *Žydų karas*, II, 3,1 ir *Prieš Judėjus* XVII, 10, 2.
- Lecuyer, J, *La Vie spirituelle*, mai 1953, p. 471–490.

¹⁰ Plg. R. Deaut, *op. cit.*, p. 38.

